
GROEI VAN DE DIGITALE BIBLIOTHEEK

Publicatie/Dossier vervolgpagina

De maatregelen om de verdere verspreiding van COVID-19 tegen te gaan bemoeilijkten de uitvoer van veel activiteiten buitenshuis: Nederlanders werden tijdens de eerste golf opgeroepen alleen de deur uit te gaan voor boodschappen, een frisse neus of een noodzakelijk bezoek. Ook tijdens de oplevingen van het virus die volgden, werd het publieke leven een halt toegeroepen. Dit zorgde voor een toenemende behoefte aan activiteiten die binnenhuis konden worden uitgevoerd, waaronder lezen. Met name het digitale aanbod van de bibliotheek kon tijdens de coronaperiode aan die vraag beantwoorden: voor een goed boek hoefde de lezer de deur niet uit.

Meer lezen door lockdown

Lezen won tijdens de coronacrisis inderdaad aan populariteit. Bijna de helft van de boekenlezers (44%) had meer vrije tijd door de coronamaatregelen (Nagelhout, 2020a). Uit een steekproef onder Nederlandse consumenten van 18 jaar en ouder, uitgevoerd van 8 tot 16 april 2020, bleek dan ook dat 54% van de ondervraagden tijdens de lockdown één of meerdere leesactiviteiten ondernam. Daarmee evenaarde lezen streamingsdiensten als Netflix. Zeven op de tien incidentele lezers gingen meer lezen. Zo'n 17% kende de Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek (CPNB) opgestarte leesbevorderingscampagne #ikleesthuis. Dit werd gezien als hoog, gezien de looptijd en het budget. Circa één op de vijf lezers die aangaf de campagne te hebben gezien, gaf aan ook positief te zijn beïnvloed in zijn of haar leesgedrag (CPNB, 2020a). Ook werd het leesgedrag van Nederlanders in de eerste twee weken van april onderzocht. Van de bijna drieduizend ondervraagden van 14 jaar en ouder

lieten vier op de tien weten in deze periode meer tijd te hebben besteed aan het lezen van boeken. De coronacrisis had volgens deze peiling de meeste invloed op het leesgedrag van jongeren tot 35 jaar: van hen besteedde 47% meer tijd aan het lezen van boeken (Nagelhout, 2020b). Deze groep nam ook meer dan andere leeftijdscategorieën de tijd voor het lezen van e-books en het luisteren van luisterboeken in plaats van een papieren boek (Nagelhout, 2020a).

Campagne #ikleesthuis

Tijdens de coronacrisis zette de organisator van de Boekenweek, Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek (CPNB), een campagne op om mensen op te roepen tot lezen. Deze speciale leesbevorderende campagne rond het thuislezen was erop gericht zoveel mogelijk lezers aan een mooie boekenervaring te helpen, juist nu het sociale leven stil was komen te liggen en zoveel mensen noodgedwongen aan huis gekluisterd waren. Het idee: met een boek op de bank gaat er een wereld voor je open. De campagne sloot daarmee aan op de hashtag #ikleesthuis, door schrijfster en Kinderboekenambassadeur Manon Sikkels in het leven geroepen, die op sociale media veel werd gebruikt om leestips te delen. De campagne riep op mensen op naar hun (online) boekhandel te gaan of gebruik te maken van de diensten van de online Bibliotheek. De boodschap werd verspreid via afroposters, op sociale media, middels advertenties in dagbladen en in landelijke radiospotjes (CPNB, 2020b).

Groeiend digitaal aanbod

Bibliotheeken zetten tijdens de coronaperiode verschillende nieuwe diensten op om hun aanbod ondanks de sluiting nog steeds voor het voetlicht te kunnen brengen. Een belangrijk deel van dat nieuwe aanbod betrof een uitbreiding en extra promotie van de digitale dienstverlening, onder meer met een bredere keus op het gebied van e-books en luisterboeken en de lokale organisatie van online Taalhuizen. Landelijk werd de online pagina [Digi-Taalhuis](#) opgezet, met onder meer links naar video's om Nederlands te leren, tips om thuis fit te blijven en een verwijzing naar de diensten van [SeniorWeb](#). Het was voor lokale bibliotheken ook mogelijk deze blueprintpagina toe te voegen aan hun eigen website.

Digitaal aanbod voor laaggeletterden

De overschakeling naar digitaal verloopt niet voor iedereen vlekkeloos. Met name als het laaggeletterden, een belangrijke doelgroep van de bibliotheek, hebben vaak eveneens een digitale achterstand. Zij weten het online aanbod van de bibliotheek niet altijd even goed te vinden en te gebruiken. Zij hebben bijvoorbeeld moeite met het volgen van online cursussen (Stichting Lezen & Schrijven, 2020). Het is aan de bibliotheek om hierbij extra hulp te bieden.

Digitale activiteiten vaak zelfontwikkeld

De digitale activiteiten die bibliotheken tijdens en na de coronacrisis aanboden, werden veelal door henzelf ontwikkeld (90%). Daarnaast boden ze programma's van andere instellingen aan via hun eigen online kanalen (49%). In ongeveer de helft van de gevallen ging dat om een andere bibliotheek (47%). Van een gezamenlijk online platform werd zelden gebruikgemaakt (19%). Online activiteiten werden het

vaakst live gestreamd (93%). Een kleiner percentage nam een activiteit vooraf op en deelde deze later online (72%). Hybride activiteiten werden vaak met een kleine groep deelnemers in de bibliotheek gestreamd (47%). Veel minder bibliotheken kozen er in zo'n geval voor de activiteit op te nemen en later uit te zenden (11%). YouTube is de populairste dienst voor live uitzendingen (79%), gevolgd door Zoom (76%) en Microsoft Teams (71%). Bibliotheken noemen YouTube zelf het vaakst als het platform waar de video van de activiteit naderhand beschikbaar wordt gemaakt. Opvallend veel respondenten (51%) weten niet hoe de video's na de activiteit beschikbaar worden gesteld. Driekwart van de bibliotheken (74%) registreert het aantal inschrijvingen voor online en hybride activiteiten; kleinere percentages registreren het aantal livekijkers (60%) en terugkijkers (45%) (Van de Hoek & Oomes, 2021).

Nieuwe kennis en apparatuur nodig

Voor deze nieuwe digitale ontwikkelingen waren onder de medewerkers nieuwe kennis en vaardigheden nodig. Meer dan de helft (56%) van de bibliotheken gaf aan te weinig medewerkers in de eigen bibliotheek werkzaam te hebben die over de benodigde kennis en vaardigheden beschikten voor het leveren van digitale en/of hybride diensten; 13% vond dit zelfs veel te weinig. Bibliotheken probeerden dit niveau te verhogen door aan hen te vragen zichzelf op dit gebied verder te ontwikkelen (56%), door vanuit de bibliotheek aan te bieden (45%) of door nieuwe mensen aan te nemen met specifieke kennis en vaardigheden op dit gebied (16%) (Van de Hoek & Oomes, 2021).

Bibliotheken willen na coronacrisis online blijven programmeren

Bibliotheken leerden wijze lessen door het programmeren tijdens en vlak na de coronacrisis. Zo zagen ze dat het ook in deze periode belangrijk was je doelgroep te kennen en bij je programmering te betrekken. Ook zagen ze hoe online activiteiten een groter bereik hadden dan de gebruikelijke fysieke activiteiten in de bibliotheek omdat geïnteresseerden uit het hele land konden aanschuiven. Met name activiteiten voor jongeren konden soms op een verrassend hoge opkomst rekenen. Ook voor bezoekers uit de buurt werd de drempel voor deelname verlaagd omdat men de deur niet uit hoefde. Sommige bibliotheken gingen waardevolle samenwerkingen aan met de lokale omroep voor het uitzenden van de door hen geproduceerde content. Ook gaven bibliotheken aan blij te zijn met het versnelde digitaliseringsproces dat ze door de coronacrisis noodgedwongen hebben doorgemaakt. De meerderheid van de bibliotheken gaf in onderzoek van de KB dan ook aan ook na de coronacrisis te willen doorgaan met online programmeren (84%). Een kwart (25%) wilde de stijgende lijn die tijdens de coronacrisis is ingezet zelfs doorzetten. De helft (46%) zag de online programmering als een aanbod dat in mindere mate kan blijven worden ingezet. Slechts 5% gaf aan weer volledig over te stappen op fysiek wanneer het kan (Van de Hoek & Oomes, 2021).

Meer digitale bezoeken en leden

Ook het aantal bezoeken aan en lidmaatschappen van de landelijke online diensten van de bibliotheek groeide sterk. De promotie van de uitgebreide [LuisterBieb](#) en de speciaal opgezette [ThuisBieb](#) wierp haar vruchten af. In de periode tussen 6 en 20 april werd de ThuisBieb-app bijna honderdduizend keer geïnstalleerd. Het aantal bezoeken aan de [online Bibliotheek](#) steeg in enkele dagen van de gebruikelijke 10 duizend bezoekers per dag naar ruim 42 duizend bezoeken op 16 maart. In circa één maand tijd –

tussen 15 maart en 16 april – verwelkomden bibliotheken circa 56 duizend nieuwe e-booklidmaatschappen. Waar het aantal nieuw ingeschreven leden van de LuisterBieb normaal gesproken rond de 500 per dag schommelt, steeg dat tot bijna 9000 op 17 maart. Daarna daalde het dagelijkse aantal nieuwe leden langzaam maar zeker weer tot het normale niveau. Rondom de tijdelijke sluiting van twee weken in november waren nauwelijks oplevingen te zien (KB, 2020a).

Groeiend aantal uitleningen

Tijdens de eerste twee weken van de ThuisBieb downloadden vrijwel alle honderdduizend gebruikers minimaal één e-book. In totaal werden in deze periode bijna 320 duizend e-books gedownload. Het aantal e-bookuitleningen via de online Bibliotheek steeg van zo'n 10 duizend per dag naar meer dan 28 duizend op 13 april. Ook steeg het dagelijkse aantal luisterboekuitleningen van de gewoonlijke 5 duizend naar zo'n 17 duizend op 18 maart (KB, 2020a).

Wat is de LuisterBieb?

De LuisterBieb-app biedt leden en niet-leden van de bibliotheek toegang tot honderden luisterboeken. Alle genres zijn er vertegenwoordigd, evenals zowel fictie als non-fictie. Ook zijn er boeken voor zowel kinderen en jongeren als volwassenen te vinden. Voor leden zijn alle boeken in het assortiment gratis te beluisteren; voor leden geldt dat voor een gedeelte van het aanbod. Ten tijde van de coronacrisis werd het aanbod gratis te beluisteren e-books voor zowel jeugd als volwassenen uitgebreid.

Wat is de ThuisBieb?

Met de lancering van de ThuisBieb-app op 6 april stelde de KB honderd e-books gratis beschikbaar voor zowel leden als niet-leden van de bibliotheek. De brede selectie bevatte voor elke lezer wat wils: van spanning tot chicklit en van literatuur tot informatief. Zowel bekende als minder bekende boeken maakten onderdeel uit van het aanbod, evenals boeken voor volwassenen en jeugd. De ThuisBieb sloot aan bij de CPNB-campagne #ikleesthuis, die naar aanleiding van de coronacrisis werd gelanceerd.

Klassieker *De pest* populairste corona-e-book

E-booklezers bleken zich ook tijdens het lezen bezig te houden met het pandemiethema: *De pest* van Albert Camus, dat voor het eerst in 1947 verscheen, was in maart 2020 het meest geleende e-book. Dit is opvallend, aangezien normaal gesproken vrijwel enkel recente boeken in de top 10 staan. De top 10 van luisterboeken met het grootste bereik kwam meer overeen met de gebruikelijke situatie: kinder- en jeugdboeken voerden daar de boventoon (KB, 2020a).

Top 10 meest uitgeleende e-books in maart 2020

Titel

Auteur

1	De pest	Albert Camus
2	Zuidenwind	Suzanne Vermeer
3	Het duistere meer	Sarah Bailey
4	De meeste mensen deugen	Rutger Bregman
5	Prijs van de waarheid	Tess Gerritsen
6	Dit is mijn moeder	Tommy Wieringa
7	Zand op je huid	Jennifer Crusie
8	Gouden kooi	Camilla Läckberg
9	Toen ik dood was	Loes den Hollander
10	Kinderen van de rivier	Lisa Wingate

Bron: KB, 2020a.

Meer gebruik e-content

Ook de aanprijzing en het uitgebreide aanbod van andere bronnen voor e-content zorgde voor een toename in gebruik. De [NBD Biblio Uittrekselbank](#) werd in maart zo'n 10 duizend keer bezocht, twee keer zoveel als in februari van dat jaar. [JuniorEinstein](#), dat oefeningen biedt voor basisschoolvakken, was in februari 2020 nog goed voor zo'n 2500 bezoeken, maar ontving in maart bijna 12 duizend gebruikers. Ook het aantal bezoeken aan [De Voorleeshoek](#) steeg spectaculair: van bijna 1000 naar ruim 6 duizend. Aanbieder van digitale prentenboeken [Bereslim](#) ontving in maart 2020 bijna 3 duizend bezoekers, tegenover iets meer dan 300 een maand eerder (KB, 2020a). Dit valt wellicht deels te verklaren door de gratis content die de laatste twee platforms in het kader van de coronacrisis tijdelijk aanboden (Van den Dool, 2020).

32.000

meer online Bibliotheek-bezoeken

12.000

meer e-booksuitleningen

56.000

nieuwe e-bookleden

12.000

meer luisterboekuitleningen

Verhoogde inzet klantenservice

De maatregelen rondom het coronavirus zorgden voor extra veel vragen onder leden en bezoekers, met name over de landelijke digitale dienstverlening van de online Bibliotheek. Waar normaal gesproken bij de landelijke klantenservice van de online Bibliotheek zo'n 200 nieuwe vragen per dag binnenkomen, steeg dat aantal tot bijna 2800 op 1 april (KB, 2020). Om die zo goed mogelijk te kunnen opvangen, werd ter ondersteuning van de klantenservice van de online Bibliotheek het aantal medewerkers opgeschaald en de bereikbaarheid verruimd. Ter ondersteuning van lokale klantenservices stelde de KB bovendien een [FAQ](#) op met de vragen en antwoorden die bij de landelijke klantenservice vaak ter sprake kwamen. Ook werd een [lijst met alle lokale klantenservices en bereikbaarheidstijden](#) gepubliceerd. Op het online platform [MetdeKB](#) konden medewerkers door het hele land vragen van klanten kwijt die zij zelf niet konden beantwoorden. Via de verschillende landelijke bibliotheekwebsites werden op de alternatieven in klantondersteuning gewezen (MetdeKB, 2020).

Bibliotheek voor Nederlanders tijdens crisis belangrijk als leesvoorziening

Zowel in april als in september 2020 werd een peiling gehouden onder ruim duizend Nederlanders, zowel leden als niet-leden van de bibliotheek. Van hen vond in april 63% bibliotheken juist in deze crisis belangrijk als leesvoorziening; in september was dit aantal gestegen tot 74%. Slechts 4% was het hiermee op beide meetmomenten oneens. Van de ondervraagden vond in april 39% dat bibliotheken er tijdens de crisis in waren geslaagd relevant te blijven; in september was dit percentage gestegen tot 46%. Wel vond in april 26% van de ondervraagden de bibliotheek zonder gebouw niet van belang – een problematisch geluid in een tijd waarin bibliotheken hun deuren gesloten moesten houden (Motivaction, 2020).

Bibliotheekbezoekers negatief over beperkte dienstverlening op sociale media

Bibliotheekliefhebbers lieten uitgebreid van zich horen toen bibliotheken hun deuren moesten sluiten. Op sociale media uitten zij zich kritisch over de sluiting en gaven zij regelmatig aan weinig begrip te hebben voor deze keuze van de overheid. Over de heropening van de bibliotheken was men wisselend positief en negatief. Men was blij met de heropening van de bibliotheek, maar was minder te spreken over de gespannen sfeer in de vestigingen en de maatregelen die bibliotheken moesten treffen om het coronavirus binnen de perken te houden. Het gratis beschikbare digitale materiaal van de bibliotheek kon zowel tijdens opening als sluiting op waardering rekenen (Probiblio, 2020).

Sluiting bibliotheek beïnvloedt helft van de lezers

De tijdelijke sluiting van de bibliotheek zorgde voor verschuivingen in het leesgedrag. Als antwoord op de vraag welke invloed de afwezigheid van de bibliotheek op het leesgedrag had, gaf 15% aan meer e-

books te zijn gaan lezen. Daarnaast zei 13% meer boeken te hebben gekocht en gaf 10% aan meer boeken van andere mensen te zijn gaan lezen. De Online Bibliotheek wist 8% van de respondenten aan zich te verbinden. Daartegenover stond een kleine groep die aangaf minder goed aan boeken te kunnen komen (8%), minder te zijn gaan lezen (7%) of minder plezier te hebben ervaren in het lezen (3%). Voor 48% van de respondenten had de sluiting van de bibliotheek geen invloed op het leesgedrag (Nagelhout, 2020a).

Lezers kopen en lenen meer online

Ook voordat bibliotheken en boekhandels hun deuren in november 2020 moesten sluiten, besloten consumenten meer online te kopen en te lenen. In de winkels vond men de sfeer minder prettig en kon je minder gemakkelijk struinen. Ook leners gaven aan dat corona van invloed is geweest op het leenproces. Ze besteedden minder tijd in de bibliotheek, schakelden over op digitaal lezen of besloten een boek te kopen in plaats van te lenen – of juist andersom (GfK, 2021).

Coronacrisis raakt ook boekverkoop

Hoewel boekhandels aanvankelijk hun deuren niet hoefden te sluiten, leden ook zij al vanaf het begin onder de coronacrisis. De totale boekenmarkt, via zowel online als offline verkoopkanalen, was tijdens de Boekenweek, die liep van 7 tot en met 14 maart 2020, in afzet 16% kleiner dan in 2019. Via offline verkoopkanalen werd tijdens de gehele Boekenweek 12% minder afgezet dan in dezelfde periode in 2019. Daarna was in de weekcijfers voor de offline verkoopkanalen in vergelijking met dezelfde periodes 2017, 2018 en 2019 een historisch dieptepunt te zien. Op het laagste punt – twee weken na de Boekenweek – was de afzet circa 40% kleiner dan tijdens een vergelijkbare periode in 2019, en de omzet circa een derde (CPNB, 2020a). De boekverkoop via online kanalen steeg juist in afzet en omzet – een trend die het hele jaar lang aanhield. De boekenmarkt groeide in totaal met 6%, maar met een zeer ongelijke verdeling per verkoopkanaal: online pluste 27%, offline verloor 11% (KVB Boekwerk, 2021).

Lezers betuigen steun aan boekhandels

Het lijkt er dus op dat de gestegen tijd die mensen tijdens de coronacrisis aan lezen besteedden vooral werd doorgebracht met digitale en online gekochte boeken. Dit leidde tot de landelijke oproep lokale boekhandels meer te steunen (o.a. Keunen et al., 2020). Tijdens de lockdown van eind 2020 en begin 2021, waarin voor het eerst ook boekhandels gesloten moesten blijven, lanceerde CPNB zelfs de campagne Steun je boekhandel, met advertenties in landelijke en regionale dagbladen, online advertenties en radiospotjes.

Achteruitgang door digitalisering onderwijs

Tijdens de sluiting van basis- en middelbare scholen kregen kinderen vanuit huis les. Dit leidde tot een achteruitgang in de leerprestaties: Nederlandse basisscholieren haalden gedurende de eerste lockdown gemiddeld drie percentielpunten minder dan leeftijdsgenoten in de schooljaren zonder lockdown. Kinderen boekten in deze periode weinig tot geen vooruitgang in het onderwijs. Het leerverlies voor de lesonderdelen lezen, spelling en wiskunde is ongeveer even groot. Nederlandse kinderen uit lager opgeleide gezinnen gingen harder achteruit dan kinderen van hoger opgeleide ouders (Engzell, Frey & Verhagen, 2020). Ook namen de verschillen tussen basisscholieren toe. Het sluiten van scholen en de

snelle transitie naar online onderwijs zorgde voor een groei van de kansenongelijkheid van jongeren (De Witte & Maldonado, 2020). Dit leerverlies werd mogelijk veroorzaakt doordat leerlingen thuis waren aangewezen op begeleiding van de ouders en andere verzorgers. Kinderen van ouders met een lager inkomen beschikken bovendien minder vaak over hulpbronnen in huis, zoals een computer met internetverbinding en een eigen plek om te leren (Bol, 2020). Tijdens de lockdownperiodes kon de openbare bibliotheek, die met name de laatste jaren in toenemende mate wordt ingezet als studielocatie, hierin geen helpende hand bieden.

Digitaal meedoen als basisbehoefte

Nog niet iedere Nederlander heeft toegang tot een laptop of tablet: 17 procent mist deze digitale mogelijkheden. Daarmee missen zij toegang tot school, werk en contacten, maar ook kansen op ontwikkeling, verbinding en zelfstandigheid. De Alliantie Digitaal Samenleven bundelde persoonlijke verhalen over deze kloof in de publicatie *De digitale drempels van inclusie*. De verhalen laten zien wat digitale inclusie en dus ook digitale uitsluiting met een mens kan doen.

De coronacrisis maakte dit extra zichtbaar. Via het initiatief Allemaal Digitaal van De Alliantie Digitaal Samenleven en NLdigital zamelen overheid, maatschappelijke organisaties en ICT-sector gebruikte laptops en tablets in, om ze vervolgens te verdelen over de mensen die ze het hardst nodig hebben. Op 1 oktober 2020 waren 7 duizend ingezamelde laptops en tablets uitgedeeld. De Rijksoverheid schonk aanvullend 15 duizend laptops aan schoolgaande kinderen. Daarnaast hielp de DigiHulplijn mensen met allerlei digivragen (Digitale Overheid, 2021).

Bronnen

- Bol, T. (2020). *Inequality in homeschooling during the corona crisis in the Netherlands. First results from the LISS Panel*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam (UvA).
- Burgt, A. van de & Hoek, S. van de (2019). *Bibliotheekstatistiek 2018*. Den Haag: KB.
- CPNB (2020a). *Marktanalyse GfK & Consumentenonderzoek*. Amstelveen & Amsterdam: GfK & Team Vier, in opdracht van KVB Boekwerk.
- CPNB (2020b). *#ikleesthuis*. Geraadpleegd op 26-4-2020.
- Digitale Overheid (2021). *Digitaal meedoen als basisbehoefte*.
- Dool, A. van den (2020). *Bibliotheken zoeken naar oplossingen in tijden van corona*. Bibliotheekblad. Geraadpleegd op 15-4-2020.
- Engzell, P., Frey, A. & Verhagen, M.D. (2020). *Learning Loss Due to School Closures During the COVID-19 Pandemic*. Oxford: University of Oxford.
- GfK (2021). *Rapportage Boekenbranche Meting 54. Klantreis 2020*. Amstelveen: GfK, in opdracht van Stichting Marktonderzoek Boekenvak (Koninklijke Boekverkopersbond, de Groep Algemene Uitgevers, Stichting Lezen, CPNB & KB).
- Hoek, S. van de & Oomes, M. (2021). *De bibliotheek in coronatijd*. Den Haag: KB.
- KB (2020a). *Statistieken online platforms tijdens coronacrisis*. Geraadpleegd op 30-11-2020.
- KB (2020b). *Hoe acteert de klantenservice op het hoge aantal vragen?* Geraadpleegd op 15-4-2020.
- Keunen, Y. (2020). *Boekhandel Donner roept op lokaal te bestellen: 'Steun je lokale winkeliers'*. AD. Geraadpleegd op 15-4-2020.

- KVB Boekwerk (2021). Verkoopcijfers 2020. Geraadpleegd op 26-1-2021.
- Meijer, G. (2020). Overzicht van de belangrijkste onderwerpen landelijk crisisoverleg POI's, VOB en KB. Hoofddorp: Stichting Samenwerkende POI's Nederland (SPN).
- MetdeKB (2020). Online Bibliotheek. Geraadpleegd op 15-4-2020.
- Motivaction (2020). Corona Impactmonitor.
- Nagelhout, E. (2020a). Rapportage Boekenbranche Meting 51. 1e reguliere meting van 2020. Amsterdam: GfK & KVB Boekwerk.
- Nagelhout, E. (2020b). Rapportage Boekenbranche Meting 52. Themameting Digitaal Lezen. Amsterdam: GfK & KVB Boekwerk.
- Probiblio (2020). Rapportage social media-analyse 'de bibliotheek en corona'. Hoofddorp: Probiblio.
- Stichting Lezen & Schrijven (2020). Online leerbehoeften van laaggeletterden Behoeftedonderzoek onder professionals en laaggeletterden. Den Haag: Stichting Lezen & Schrijven.
- Witte, E. de & Maldano, J.E. (2020). De effecten van de COVID-19-crisis en het sluiten van scholen op leerlingprestaties en onderwijsongelijkheid. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven.